

НАУЧНО СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Томи Николов Кърклияски, специалност „музикален анализ“, НМА „Проф. Панчо Владигеров“, катедра „Теория на музиката“

относно конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по солфеж в направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, за нуждите на катедра „Теория на музиката“ към НМА „Проф. Панчо Владигеров“

Конкурсът за доцент по солфеж в направление 8.3. Музикално и танцово изкуство е обявен за нуждите на катедра „Теория на музиката“ при ТКДФ на НМА „Проф. Панчо Владигеров“. Единственият кандидат в него – гл. ас. д-р Теодора Димитрова – покрива Минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ и отговаря на общите условия за участие по реда на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НМА. Всички процедурни етапи на конкурса са преминали в срок, съгласно нормативната уредба.

Гл. ас. д-р Теодора Димитрова участва в конкурса за доцент с хабилитационен труд-монография на тема „Слухово възприятие при многоглас. Специфики и стратегии“, както и с избрани художествено-творчески прояви с приносно значение в хабилитационната процедура. Те включват реализиран авторски продукт в областта на изкуствата – компакт диск „Песенни мостове“ с творби на видния български учен фолклорист и композитор академик Николай Кауфман в изпълнение на Камерна формация „Te Deum Adoramus“ с диригент Теодора Димитрова, която е и автор и ръководител на проекта и продуцент. Самостоятелен концерт „Глас и джаз“ на същия състав и диригент в рамките на ММФ „Софийски музикални седмици“ (2009), както и Концерт с църковни песнопения от Добри Христов по повод 70 годишнина от смъртта на композитора (Камерна формация „Te Deum Adoramus“, дир. Т. Димитрова (2011)).

Познавам добре досегашните впечатляващо богати дейности на гл. ас. д-р Теодора Димитрова – творческа, художествена, педагогическа и научна – посветени на музиката. Поради това изпитвам професионално удовлетворение, че способен музикант и високо и разностранно подготвен професионалист участва в конкурса за доцент по солфеж в НМА. Именно в нейно лице разпознавам онази културно интегрална и инициативна творческа личност, която би била в състояние да издигне нивото на тази ключова академична дисциплина в НМА и да ѝ придаде нужното съвременно значение и облик – познати от върхови етапи в работата на проф. Камен Попдимитров и следваща го плеяда блестящи професори в тази област – позамръкнали през последните години.

Преди всичко предложението от гл. ас. д-р Т. Димитрова хабилитационен монографичен труд „Слухово възприятие при многоглас. Специфики и стратегии“ е особено оптимален и значим по проблематиката

си и по тематичното си съдържание по отношение на академичната дисциплина солфеж в НМА. Този труд издава успешно продължение на иновативни, трайни и резултатни творчески интереси, набелязани още в дисертационната работа на кандидата. Солфежът не само съсредоточава вниманието „на входа“ на различни професионални музикални практики върху развитие на начални музикални възможности и способности, но и перспективно би следвало да подготвя студентите за различните направления и отрасли на тяхната дейност – композиция, музикология, инструментално и вокално изпълнителство и диригентство и пр. Първоначалният научен обект на труда на Т. Димитрова – музикално-слуховото възприятие – интерпретиран професионално аргументирано чрез позоваване върху авторитетни съвременни изследвания и теории в тази област – се явява ключов по отношение на базовото значение и функции на дисциплината солфеж. От друга страна диференцираната интерпретация на музикалното възприятие позволява да се открият споменатите перспективни професионални отрасли на музиката, в които знанията и уменията от солфежната област придобиват краен практически смисъл и творческо значение.

В труда коректно е субординирана сложна представа за съвременно музикално възприятие по отношение на фактори като внимание и музикална памет, които се явяват необходими предпоставки и условия. Основателно е поставен акцент върху моменти като разпределяне на вниманието и селективен подход, насоченост относно същността на музикалното внимание, особено предвид на приложение в диригентската област. Директен и оптимален подход виждам към изключително сложните проблеми на паметта и конкретно към музикалната памет. Приемам за убедителна относно оперативно удобство при педагогическата работа по солфеж опората върху обобщаваща времева класификация на музикалната памет в четири пункта – от момент-памет към дълготрайна памет (с. 29), но във взаимодействие със споменати в текста други паметови форманти (образно-емоционална, логическа, двигателна и пр.), както и чрез известни диференциации с оглед на музикално-изразните и структурни средства – памет за тембър, за фраза, за ритъм и пр. Особено адмиравам в учебно-методически и инструктивен план диференцирането между дейностите и фазите на запамяване и самата същност на паметта, както и отбелязаното в труда значение на натрупания в паметта опит за процеси на разбиране на музиката и на нейното по-лесно запамяване.

В предложения хабилитационен труд са изследвани не само диференциращи възможности на самото музикално възприятие, но и редица фактори, оказващи влияние върху този процес – акустични, пространствено-времеви, спектрални, различни равнища на познавателни фактори, обобщени в схема (на с. 17).

В подхода към разбирането за музикално възприятие гл. ас. Т. Димитрова коректно, последователно и с неотклонен стремеж към практическа приложност изследва различни съвременни възможности за диференциране на музикално възприятие – анализ на слуховата сцена (с. 8.), съвременни проекции на гещалт (групиране), аспекти на диференциране на звуковия поток и пр.

В труда са диференцирани редица специфики при възприятие на многоглас с оглед на научно-методична насоченост и обособяване на дадената информация в конкретното обучение по солфедж. Преди всичко диференцирането следва практическа музикална стилова логика – от една страна тип хармоничен вертикал, изразен от различни типове акорди, клъстерни комплекси, сонорни моменти, а от друга – полифоничен тип многоглас. В това виждам преди всичко както последователност спрямо общото изходно дефиниране и значение на музикалното възприятие в началото на труда, така и гъвкава обратна връзка спрямо съвременни реалности на музикално-учебния процес. В многообразните учебни програми и планове те са общо сходно ситуирани в различни музикално-образователни равнища главно чрез академичните дисциплини хармония и – съответно – полифония. Подобен реализъм и прагматизъм в подхода на гл. ас. д-р Т. Димитрова е условие за резултатност и висока степен на приложимост на нейния музикално-теоретичен труд в практиката.

Като особено ценен считам диференцирания и гъвкав подход относно класификацията на хармонични вертикали, интегриращ както по-обективни историко-стилова специфики, така и конкретни аспекти на слуховото им възприятие (с. 34-37), предполагащо аналитична и синтетична страна. Дълбоко основателно е мултиплицирането на подходите по отношение на различни хармонични явления в музика на ХХ–ХХІ, при което се разширяват значенията им от непосредствено слуховите страни в посока към разбиране на по-широк композиционно-структурен и стилистичен контекст. Това е особено значимо и полезно с оглед на възможни мултидисциплинарни насоки, изхождащи от обучението по солфедж. В разбирането на подобни процеси Т. Димитрова показва отлична конкретна и общо музикална подготовка и безупречна ориентация в сложна съвременна музикална материя, включваща множество разнообразни явления, фундаментално отнесени както към обобщаващи вертикални хармонични комплекси (агрегати, полиакорди), така и към сонорни и звуково-пластови структури, клъстери и пр. Високо може да се оцени коректната терминологична и категориална страна на работата ѝ, синхронизирана със съвременна музикално-научна информация. За мен бе много интересно и позитивно да проследя чрез конкретните приведени инструктивни и художествени примери начините на смяна на слуховата перспектива и нагласа при възприемането на разнообразни комбинации от елементи – например с участие на тритонус, остро дисониращи структури

и пр., променящи чрез комбинаторика характеристиките на слуховите представи. Бих изтъкнал в случая, че виждам системен синхрон в това отношение между работата на Т. Димитрова и някои мои музикално-педагогически и научни позиции по отношение на работата ми по дисциплината музикален анализ в НМА. Реалните различия и специфики на музикалните феномени-произведения създават предпоставки за извличане на разнообразни конкретни подходи и закономерности относно тяхното разбиране и интерпретация. Дълбокото съвременно музикално мислене и опит, а не музикално-теоретична преднамереност, лежи в основата на подобен подход, който считам за голямо постижение и принос на гл. ас. д-р Т. Димитрова в представения хабилитационен труд. Това в най-голяма степен се отнася и до изследването на възприятието на полифоничен многоглас в работата, което чрез синтез на съвременни научни методи и достижения неизменно достига до изводи относно необходимостта от комбинации от слухови стратегии (с. 61).

Във втората част на труда си „Стратегии“ Т. Димитрова изхожда от широка панорама от научно-педагогически схематизации, за да позиционира конкретни аспекти и начини на музикално-слуховото обучение. Сред тях особено бих открил значението на „структурното слушане“ (с. 72), тъй като в случая то отправя към значима концепция за музикален анализ на Феликс Залцер в едноименния му труд. Не мога да не отбележа обаче, че в някои изходни музикално-педагогически класификации, обсъждани в тази част на труда, откривам принципни и специфични ограничености в музикално-научен смисъл – например в разбирането за „диалогично слушане“ (с. 72), което на практика означава контекстуално включване на общ музикално-културен опит в конкретния процес. Тук най-голяма значимост имат очертаните характеристики на собствения музикално-педагогически опит на Т. Димитрова, извеждащ три основни стратегии при слухово възприятие – селективно, насочено и комплексно слухово възприятие (с.73-75). Много детайлни и богато илюстрирани чрез нотни примери са и практическите обобщения, отнасящи се до многогласни аспекти на възприятие. В подобни лични практически творчески обобщения – следствия от култура, научна информираност и опит – виждам основен принос в представения труд.

Върху основа на оценени от мен творчески моменти, достижения и приноси в хабилитационния труд „Слухово възприятие при многоглас. Специфики и стратегии“ на гл. ас. д-р. Теодора Димитрова, напълно убедено и дълбоко аргументирано предлагам на членовете на научното жури по настоящия конкурс да я удостоят с академичната длъжност „доцент“ по солфеж в НМА.

София, април 2022 г.

Проф. д.н. Томи Кърклияски